

בעזרת השם יתברך

קונטרס

הררים התלולים בחוט השערה

בידור הלכה בענין פאה נכרית
הנראית כצומחת מראש האשה

הבהרה

הקונטרס נערך ונכתב במטרה,
להציע לכל באי בית ה' את
דברי הש"ס ופוסקים, ראשונים
ואחרונים, עד פוסקי זמנינו
בענין כיסודי ראש ופאה נכרית,
לאוד המציאות.

כל הזכויות שמורות

קונטרס הרדים התלויים בחוט השערה

בירור הלכה

בענין פאה נכרית הנראית
כצומחת מראש האשה

יצא לאור

סיון תשפ"א לפ"ק

ע"י מכון

"לבוש מלכות"

ברוקלין נ.י. יצ"ו

הערות והארות יתקבלו בטרחה:

mlmalchus@gmail.com

929-367-7664

ולהשאיר מודעה

בירור הלכה בענין פאה נכרית העשוי באופן שנראה כאילו השערות יוצאת מראש האשה

שאלה

נשאלתי ע"י הרבה, מה נשתנה יום מיומיים, על מה שיצאו כל גדולי ההוראה מכל עדת ישראל לאסור בהחלט הפאה נכרית אשר מצאה מקומה בינינו, הנעשית באופן הנראה כאילו השערות יוצאות מראש האשה ממש, עד כדי כך, שאפילו נשים הלובשים פאה נכרית, אינם יכולים להבחין בין פנוי' לנשואה הלובשת פאה נכרית כזאת, הנראית לעין הרגיל כראש פרועה. ושאלתן בפיהם, מה נשתנו מסתם פאה נכרית שלבשו הרבה עד הלום.

וביותר שהרבה גדולי הוראה פסקו, שיש לפאה נכרית כזה, אותן דין של שער האשה עצמה, שאסור לומר דבר שבקדושה כנגדה, ודבר זה היתה נשמע להרבה כענין מוזר מאוד, בטענה בפיהם, דהלא למעשה שער האשה מכוסה, וא"כ למה הוה דינה כערוה? וגם שואלים הרבה פרטי שאלות, איזהו סוג בדיוק אסור וכדו', ואם עושין כן או כן אם מהני וכו'.

ובידעי שיש הרבה היושבים על המידן שבאים להם שאלות אלו, וגם דיש הרבה אברכים ירא ה' אשר קצת מבולבלים בנושא זו, ע"כ אמרתי, לבא בכתובים לבאר הענין מהחל עד כלה מה דינו דפאה נכרית זו, כדי שיהיה לתולעת לכל באי בית ה'. בתפילה שאזכה לאסיקא שמעתתא אליבא דהלכתא.

והנה, כדי לבאר הענין על הנכון כדרכה של תורה, עלינו לבאר בהקדם כמה יסודות בענין כיסוי ראש לנשים נשואות בכלל, ופאה נכרית בפרט. ונבאר בהקדם מקור ויסוד החיוב דכיסוי ראש לאשה נשואה.

חיוב כיסוי ראש לנשואה

כיסוי ראש מן התורה

א. בגמרא (כתובות עב), "ראשה פרוע דאורייתא היא, דכתיב (גבי סוטה) 'ופרע את ראש האשה', ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש", ע"כ הנצרך לנו כעת.

ב. וברש"י, מאירי, ר"ן (שם), רבינו ירוחם (נתיב כ"ג ח"ח), שו"ת רע"א (תנינא סי' ע"ט), ישועות יעקב (אה"ע סי' כ"א), ומשנה ברורה (סי' ע"ה סק"י), שו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רי"ז), דמכאן נמצינו למידין, **דפריעת ראש אסור מן התורה והוא דת משה וגזירת הכתוב ורצון התורה**.¹

טעמא דקרא

ג. ובביאור הלימוד מבואר ברש"י (שם), "מדעבדינו לה הכי לנוולה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות על בועלה, מכלל דאסור. א"נ מדכתיב 'ופרע', מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות, שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש, וכן עיקר, עכ"ד. וכן הוא בתוס' (שם) וז"ל, "פי', מדכת' ופרע אלמ' עד השתא לא הוה פרוע, אי נמי בסוטה שעושין כן כדי לנוולה אלמ' ניוול הוא לאשה לצאת בפריעת הראש", ע"כ.

בריטב"א (שם), "פירש רש"י ז"ל, מדכתיב ופרע מכלל דמעיקרא מכוסה היה, ועוד דכיון דאמרה תורה לפרוע ראשה כדי לנוולה, מכלל דפריעת הראש פריצות הוא באשה", ע"כ. וכן הוא בלבוש (אה"ע סי' כ"א), "שהו פריצות לאשה, וגם יש בזה סוד ע"פ קבלה", ע"כ.

ועי' גם בשו"ת חסד לאברהם (להגר"א תאומים, תנינא אה"ע סי' פ"ז) דנקט דעיקר הטעם הוא כפי' ראשון דרש"י, וז"ל בא"ד, "אבל לפענ"ד שיש בזה איסור דאורייתא לפ"מ שפירש"י בכתובות (שם) וכו', וכיון דעיקר האיסור משום פריצות שהיא מתנאות לבני אדם וכו'". ובהמשך דבריו שם, "וכיון שכן שביארנו שפי' ראשון של רש"י ז"ל מוכרח בש"ס, וכו'", עיי"ש.

במקום רבים

ד. והנה מקור הזה הנלמדת מ'ופרע', מבואר בגמ' (שם) דהוא רק במקום רבים, ופרוע לגמרי או עכ"פ רובה. כלומר דמדאורייתא אסור לאשה לצאת בפריעת ראש במקום דשכיחי רבים.

1. לשון שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קצ"ט.

2. עי' שו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קצ"ט), דע"פ

מ"מ נקטו הפוסקים⁴, דאסור מדינא לילך פרוע ראש, אי משום דת יהודית ויוצאות בלי כתובה⁵ אי משום איסור המבואר בפוסקים (עין בהערה), שנקטינן כדעת הסמ"ג (עשין מ"ח), טור (אה"ע סי' קט"ו), ב"ח (שם), בית שמואל (שם, סק"ט), ע"פ הרמב"ם (אישית פכ"ד י"ב וי"ג), וכן הוא בשו"ת חת"ס (סי' ל"ו), וכן מבואר למעשה בביאור הלכה (סי' ע"ה ד"ה מחור),

דגם בתוך ביתה וחצירה אסור.

ח. ומ"מ מבואר ברי"ף, רשב"א ועוד ראשונים (שם) ע"פ הירושלמי, דאפילו בחצר פרטי, מ"מ אם הוא מקום שרבים עוברים ושבים שם, יש חיוב דאורייתא לכסות שערה.

טפח באשה ערוה

ט. עוד מצינו מקור מן התורה לענין כיסוי שער אשה, דהנה בגמ' (ברכות כד.) מבואר שיש איסור של 'ערוה' והיינו שאין לומר נגדה דברים שבקדושה משום דין ערוה וכדלהלן, "א"ר יצחק

רוב שערותי מכוסה

ה. בגמרא (שם), ד"ב קלתה בשוק", [פי' ³ אם האשה לובשת במקום רבים "קלתה", שהוא כעין סל אשר בעצם מכסות את שערותיה, אבל היות שעשי' כעין סל ויש שם נקבים קטנים – נראין עי"ז קצת שערותי תחתיו], הרי זה אסור משום "דת יהודית", והעוברת על כך יוצאת בלא כתובה כמבואר במשנה (שם).

ו. ובשו"ת תשורת שי (סי' ל"ה), וכדבריו כתב גם בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קצ"ט), דהוא הדין אם עיקר שערותיה מכוסין, ורק מעט מגולין, ג"כ אסור עכ"פ משום דת יהודית.

בחצר פרטי ובבית

ז. במקום דלא שכיחי רבים, כגון בחצר פרטי, או בתוך ביתה (פי', שלא בפני אחרים, ורק בני ביתה שכיחי שם כדלקמן אות ט'), הגם שאין בזה איסור דאורייתא הנלמדת מ'ופרע', כיון דקאי רק על מקום דשכיחי רבים כנ"ל.

עבור זה בלי כתובה על כל פנים איסורא איכא. וכן כתב בתשובת חתם סופר סימן ל"ו דכיון דכבר קבלו עליהו אבות אבותינו בכל מקום ששמענו שנפוצים ישראל לאסור בזה **אם כן הוי ליה דין גמור שקבלו עליהו כהן דעה האוסרת** וכמו שכתב המגן אברהם סימן תקנא סעיף קטן ז', ועיין שם שהאריך הרבה בזה. וכתב לבסוף, דבארצותינו שנתפשט המנהג על פי הזהור, **איסור גמור הוא ויש לחוש לרביצת האלה האמור בזהור** [ומובא במשנה ברורה (סקי"ד)] ומי שחפץ בברכה ירחיק ממנו עד כאן לשונו. עכת"ד.

5. עי' בב"ש, דדן אי בזה למעשה יוצאות בלי כתובה.

טעם דפריצות זה אסור ענין משערות העשו באופן של פריצות, עכ"פ מדרבנן או דת יהודית.

3. ע"פ רש"י שם.

4. כמבואר הדק היטב בביאור הלכה (סי' ע"ה ד"ה מחוץ) בהמשך למו"מ בדין גילוי שערות בבית ובחצר, וז"ל, "דהנה הסמ"ג כתב בשם הירושלמי לאיסור וכן דעת הטור שם והב"ח כתב שם שכן דעת הרמב"ם ומפרש גם הש"ס שלנו כן שבגילוי ממש אפילו בחדרה אסור, ובעל הבית שמואל בסימן קט"ו כתב, **דלפי מנהגנו הוי דת יהודית בגלוי ממש אפילו בחצרה וחדרה, ואפילו אי תימא שלא תצא**

טפח באשה ערוה, למאי, אילמא לאסתכולי בה, והא א"ר ששת וכו', אלא באשתו ולקריאת שמע". ופרש"י, "אם טפח מגולה בה, לא יקרא קרי"ש כנגדה".

י. ומבואר בהפוסקים (טור ושו"ע סי' צ' סעי' כ"ו; משנ"ב סי' צ' ס"ק פ"ב), דה"ה לתפילה ולכל דבר שבקדושה, שאסור לאמור כנגד ערוה.

ולא יראה בן ערות דבר

יא. ובגמ' (שם כה:), דדין זה נלמדת מדכתיב (דברים כג, ט"ו) "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך וכו', והיה מחניך קדוש ולא יראה בן ערות דבר וכו'". וביאור הלימוד מבואר בטו"ד במשנ"ב (סי' ע"ה סק"ט), "מכאן למדו חכמים, שבכל מקום שה' אלקינו מתהלך עמנו, דהיינו כשאנו עוסקים בקריאת שמע ותפלה או בדברי תורה, צריך ליזהר שלא יראה ה' בנו ערות דבר, דהיינו שלא יהיה דבר ערוה כנגד פניו של אדם הקורא או המתפלל כמלא עיניו, כדמוכח בסימן ע"ט סעיף ב'. וכן, שלא יהיה אז ערום שעל ידי זה מתראה ערוה שלו, כלול גם כן במקרא הזה", עכ"ל.

דבר הגורם הרהור

יב. ומבואר בדברי הראשונים ואחרונים (רש"י שם כד; רשב"א שם כג; טשו"ע ונו"כ סי' ע"ה; שו"ע הגר"ז, משנ"ב, וערה"ש שם ועוד), דטעם וגדר הדבר הוא, דמה שהוא ערוה גורם הרהור, וזה מטריד את האדם. פ"י, דמה שאסור לומר דבר שבקדושה במקום ערוה, הוא דערוה מביא האדם לידי הרהור, ובמקום הרהור אסור לומר דבר שבקדושה דמטריד.

שער באשה ערוה

יג. והנה בגמרא (שם כד.) המפרט הדברים אשר נקראים ערוה⁸ איתא, "אמר שמואל וכו', שער באשה ערוה, שנא' שערך כעדר העזים". פ"י, דאפילו באשתו אסור לקראות קרי"ש כנגדה (וכ"ש דאסור לאחרים לראותה)⁷. ובביאור הלימוד משיר השירים לדיני ערוה אי' ברש"י (שם, ד"ה קולך ערב), "מדמשבח לה קרא בגוה שמע מינה תאוה היא". פ"י⁸, היות דקרא דשיר השירים משבח את יופי האשה (בדרך משל אהבת קוב"ה לכנס"י) בדברים אלו, משבח לה שערוותיה על יפיה, מכאן, שהשער גורם לידי תאוה והרהור אשר במצב כזה אסור לומר דבר שבקדושה כנגדה⁹ כמבואר באורך לעיל.

8. על שו"ת אגרות משה (א"ח ח"א מ"ג), שמבאר להדיא דברי רש"י גם להלימוד משערך כעדר העזים.

9. על בספר הלבוש כהלכתו (פ' י"ז הערה ד'), טעם למה צריכים לשני מקורות לחייב כיסוי הראש. ונלענ"ד טעמה, ד'ופרע' הוא רק מקור לחיוב כיסוי במקום רבים, ובזה נכלל גם חומרא המחייבת כיסוי אפילו בעת שאין שם

6. ועל בשו"ע הגר"ז שם ס"א, וכן במשנ"ב שם סק"ה, דמה שאסרו דברים אלו משם ערוה הוי רק איסור דרבנן. ונפק"מ אי מחמירין כדעת הפוסקים שגם עצימת עינים אינו מועיל וכו', עיי"ט. ועל בשו"ת שפתי נבונים ח"ב סי' ד' עוד בענין זה.

7. ע"פ רש"י שם ד"ה לאשתו ולק"ש, וכן ד"ה ערוה.

אחריהם במטרת מצוה זו של כיסוי ראש נשואה¹² כדלקמן.

יז. הטעם הראשון כבר הבאנו בריש דברינן מדברי הראשנים בכתובות על הגמרא ד'פרע' - והוא, דניול ופריצות הוא לאשה לצאת בגילוי ראש. וגם הבאנו לעיל עוד טעם, דשער אשה נשואה מביא לאיש הרואה אותה לידי והרהור.

יח. גם מצינו, דבושה הוא לנשואה לצאת פרוע ראש, כדא"י בגמרא (עירובין ק:), "עשר קללות נתקללה חוה וכו', כי אתא רב דימי אמר, עטופה כאבל". וברש"י, "בושה לצאת בראשה פרוע".

יט. משמע בדברי המגיד משנה (פכ"א מאיסורי ביאה ה"א) דנכלל באיסור ד'לא תקרבו', פי' שהוא נכלל בגדרי התרחקות מן העריות¹³.

יד. וכן נפסק להלכה בטור ושו"ע (או"ח סי' ע"ה ס"ב), "שיער של אשה שדרכה לכסותו¹⁰ אסור לקרות כנגדו. הגה, אפילו אשתו".

טז. נמצינו מכאן עוד מקור לכיסוי שערות נשואה מסוגיא הנ"ל, דמבאר מקרא דשערות אשה נשואה נקראת ערוה, ואסור לומר דבר שבקדושה כנגדה היות שמביא לידי הרהור. וכן צריכין לכסותן בפני אנשים כשאר מקומות ערוה המביאין לידי הרהור¹¹ (עיין בהערה).

מפי ספרים וסופרים בטעם המצוה

טז. אחר שביארנו יסוד החיוב דכיסוי ראש אשר הוא נלמדת מדכ' 'פרע' כמבואר לעיל, וכן דשער באשה ערוה כנ"ל, אעתיק כמה טעמים המבוארים בראשונים כמלאכים ובאחרונים הבאים

ואסור לקרות כנגדו, ואם לאו מותר, דכיון שרגילין בהן ליכא הרהורא וכדלקמיה", ע"כ.

11. על ביאור הלכה סי' ע"ה ד"ה מחוץ, ומבואר מראשונים ואחרונים דמה שנקרא ערוה צריך להיות מכוסה. ופשוט הוא, דאם גורם הרהור לאנשים והיא בפניהם, אסור לגולתה שלא תהא מכשילים בעבירה, אי משום ולפני עויר, ואי משום מסייע לדבר עבירה.

12. והגם שיש הרבה טעמים ונמוקים בענין זה, מ"מ לענינינו די בעיקרי הדברים המבוארים להדיא ומובנים היטב לדעתנו העני', ליתר טעמים ופרטים, עי' בספר לבושה של תורה סי' כ"א ומשם תדרשנו לטובה.

13. עי' בלבושה של תורה סי' כ"א אות ג' מו"מ בזה.

איש, אלא היות דהוה מקום רבים, ומטעם דהוא ענין של פריצות, אבל אינו מוכח דהוא ענין של ערוה, משא"כ מקרא דשיר השירים שהוא שבזה נכלל בכל אופן שהוא לפני איש, וזהו משום ערוה, אבל אינו חיוב עצמי למקום הרבים. שוב ראיתי בשו"ת קנין תורה ח"א סי' י"א כעין זה. ולפ"ז לכאורה נפלה ראיית האגרות משה (או"ח ח"א סי' מ"ג) לדברי הערוך השלחן, דשני דינים הם, ולגבי ראייתו שם מבתולה, עי' בדרינו שוף ענף ב'.

10. במשנ"ב (שם) ז"ל, "ולא בא למעט רק בתולות שמוותרות לילך בראש פרוע, או כגון שיער היוצא מחוץ לצמתן, שזה תלוי במנהג המקומות, שאם מנהג בנות ישראל בזה המקום ליזהר שלא לצאת אפילו מעט מן המעט חוץ לקישוריה, ממילא בכלל ערוה היא

"דלפי האמת, ודאי דבר מגונה ללכת כן הנשיאות כמו הבתולות וכו', כדי שיהיה הפרש בין בתולות לנשיאות", ע"כ. וכן הוא גם בתש' חוות יאיר סי' קצ"ו (מובא בפתחי תשובה אה"ע סי' כ"א סק"ב ד"ה ומ"ש).

כ. בכמה פוסקים מבואר, דיש ענין שיהא היכר בין פנוי לנשואה, כן מבואר בשו"ת ויען יוסף (או"ח ח"א סי' מ"א), ושו"ת אגורך באהלך¹⁴ (עיי' בהערה) (אה"ע סי' ק"ג), ועוד עי' מזה באוצה"פ (סי' כ"א ס"ב סק"ה) משמיה דהאפי זוטרי ז"ל,

בין פנוי לנשואה

ב. הנה, אחר שבארנו כל הנ"ל, ישאל השואל, א"כ מהו בין פנוי לנשואה, למה אסרה תורה פריעת ראש רק לנשואה ולא לפנוי¹⁵, וביותר דממה נפשך, אי הוה ערוה אזי מאי נפק"מ בין פנוי לנשואה. ובאמת הרבה טעמים נאמרו בזה, ואכתב תרתא ותלתא טעמא הנראין מובנים ביותר לדעתנו העני'.

איסור החמור יותר גורם גרוי יצר ביותר

ג. בשו"ת דברי יואל (סי' י') מבאר בתו"ד ז"ל, "יוכל להיות, שהי'

א. ראיתי נכון להקדים לענף זה, דהגם שאפשר שאין ענף זה נוגע לעצם בירור הדברים דפאה נכרית דזמנינו, ויתכן שאפשר להסתפק בלי זה, מ"מ היות שידענו דיש הרבה שואלים בענין זה, וגם משום מילתא דנתחדשא בזה בס"ד, לא מנעתי מלכתבו. לכן, אם תרצה להמשיך בעיקר בירור הנוגע לענין פאה נכרית דזמנינו, אזי כלך לענף ג', מ"מ אם תרצה להרחיב בהבנת יסודות ענין דכיסוי ראש אזי בדרך המלך תלך בפקודי ה' ישירים המשמחי לב.

האשה שיצתה לחתונתה וראשה פרוע, יש לה טענת בתולים, וכתובתה מאתים. מבואר מכאן, **שהעדים יכולין להכיר ולהעיד על האשה שלא היה ראשה מכוסה, וא"ת שפאה נכרית שנראית ממש כמו שערויתה אין כאן איסור, א"כ איך יעידו בודאות שהיה ראשה פרוע**, עכ"ל.
15. פי', דאי הוה ענין של פריצות, מאי שאני בתולה מנשואה.

14. עיי"ש, דהשואל כתב, "שמעתי כמה פעמים מכ"ק אדמו"ר מפאפא צ"ל וכו', דהטעם שציותה התורה לכסות השערות מפני שהתורה הקפידה שיהיה ניכר הבדל בין בתולה לאשת איש, ולכן ממילא אסור שייט"ל הנראה כמו שערות. היכן המקור לזה". וע"ז השיב הגרי"י ניימאן ז"ל, "הנה איתא במשנה הראשונה פ"ב דכתובות, שאם מעידין על

במנהגם הקדום הזה - שלא לצאת פרועת ראש, דגנאי היא להם לפרוע ראשם בשוק בפני רבים. וגילוי קרא זה, הוא חיוב דאורייתא המחייבת לכסות את ראש הנשואה.

מנהג הכיסוי מקדמות דנא

ו. ובזה מבאר הטעם דלא אסרינן פרוע ראש רק לנשואות ולא ארוסות¹⁷, אף דארוסה כנשואה לענין איסור אשת איש, משום דכיון דלא אסרה תורה פרועת ראש להדי' באשת איש (פי'), שלא נכתב האיסור בפירוש כשאר איסורי תורה, אלא ע"י גילוי הקרא מ'זפרע' כנ"ל, ורק שגלתה שישארו במנהגם הקודם שהי' להם עוד מקודם שקבלו התורה שנהגו שלא לצאת פרועת ראש לשוק.

מנהג הבתולות מקדמות דנא

ז. והנה מנהג זה הי' גם באומות העולם, וכן מצינו בבני נח, דאי' בגמ' (סנהדרין דף כ"ח.), מאימת התרתה באשת איש, משתפרע ראשה בשוק, ועיין ברש"י (שם). והנה באומות העולם וכן בבני ישראל קודם מתן תורה, לא היו להם ארוסה וכניסה לחופה להחשיבה אשת איש, ורק בעולת בעל, (וכמבאר בש"ס דסנהדרין שם), וכיון דחזינן דלא אמרה תורה רק שישארו במנהגם זה, ע"כ

להם עוד טעמים אחרים להחמיר יותר בנשואות וכו', וצ"ל דכיון שהאיסור חמור יותר, מתגבר יותר היצה"ר [א"ה, פי' דאיסור ערוה דא"א חמור ביותר], וכמ"ש הראשונים ז"ל בטעם שגדול המצווה ועושה, דבכל מה שמחויב יותר, יש יותר התגברות היצה"ר, עכ"ל¹⁶.

ד. ולפי דבריו ז"ל יבואר היטב ג"כ מה דמצינו בכמה פוסקים להקל בפנוי' טהורה לגבי דין קול באשה ערוה כשאינו מכוון לה ואינו מהרהר אחריה, עי' בבית שמואל (אה"ע סי' כ"א סק"ד), ובמשנ"ב (סי' ע"ה סק"ז), דהלא גם שם יש להבין, שאם קול באשה ערוה, מהו הנפק"מ אי הוה פנוי' או לא. ולפי דבריו ניחא, דבא"א שהאיסור חמור יותר, יש גירוי יותר, ושייך יותר הרהור וכו', ודו"ק.

גילוי קרא רק על מה שנהגו

בני" וב"נ מקדמות דנא

ה. בישועות יעקב (אה"ע סי' כ"א בדברי נכד המחבר), מבאר הענין בטטו"ד, בהקדם מה שמבאר את עצם הלימוד דחיוב כיסוי ראש הנלמדת מקרא ד'זפרע'. ותו"ד הוא, דהלימוד מ'זפרע' את ראש האשה' הוא, דכבר הי' מנהג קדום גם לפני מתן תורה, שנשים נשואות כיסהו ראשם, ומדצוותה תורה לפרוע ראש אשה זו (סוטה) כדי לנוולה, בזה גלתה לנו התוה"ק, שרצון הש"י שישארו

ממש כנ"ל, ודו"ק.

17. לפי דעתו, ויש כמה חולקין ע"ז עי' בפתחי תשובה אה"ע סי' כ"א סק"ב, ובמשנ"ב סי' ע"ה סקט"ו.

16. ונראה בס"ד להסמיק לזה גמ' סנהדרין כו; בענין החשוד על העריות אי מותר לעדות אשה, ואי' שם, "אבל לעיולה לית לן בה, פשיטא, מהו דתימה מים גנובים ימתקו וגו', קמ"ל". וענין זה דמים גנובים וכו' הוא

ערב". ופרש"י, "מדמשבח לה קרא בגוה שמע מינה תאווה היא". וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סי' כ' ס"א) 'דאסור לשמוע קול ערוה'. ומ"מ איתא ברמ"א (או"ח סי' ע"ה ס"ג), דקול הרגיל בו אינו ערוה, וא"כ לכאורה, אי גלי לן קרא דקול של אשה ערוה הוא, אזי מאי נפק"מ אם רגיל בה או לא¹⁹.

י. ובפרט למה דמבואר בכמה פוסקים דבכמה אנפין שייך דין דקול באשה ערוה גם בדיבור שלה, כגון בשאילת שלום או השבת שלום דמבואר ברשב"א (ברכות כד), דהיות דיש בדיבור זה קירוב הדעת, יש בו משום קול באשה ערוה. וגם לגבי אשה הנואמת וכדו' ובפרט כשלא במקום מצוה, מבואר בכמה בפוסקים דהיות שבמשך נאומו, דרכה להנעים קולה ולהחניף השומעים כידוע, שייך דין דקול באשה ערוה בזה, כ"ה בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' י"ד; ח"ה קצ"ח), וכעין זה מביא שם מהחתן סופר, ועי' בן איש חי (בא י"ג), שו"ת להורות נתן (ח"א סי' ט'), שו"ת דברי יואל (יו"ד סי' צ"ט), וכן ראיתי מציינים לשו"ת תפארת נפתלי (או"ח סי' י"א), אשר רואין מכל זה, דשייך ענין של ערוה גם בדיבורי וא"כ מהיכן נפיק ההיתר שלא יהא קול נקראת ערוה בקול הרגיל.

רצון הש"י לא הוה לאסור פרועת ראש בכל אשת איש - ורק בבעולת בעל דהוי אשת איש גם בבני נח, אבל לא בארוסות, אף דבישראל הוי כא"א לכל דבריהם. ואחר שאין חיוב להם בזה, ע"כ רגילים בהם, והיות שרגילים בהם, אינו מביא לידי הרהור¹⁸.

דין התולדות לענין כיסוי הראש

ח. ולאור ביאור זה מסיק וז"ל, "ולפ"ז הדבר ברור אצלי, דאם ימצאו מקומות שגם התולדות יהיו דרכן לכסות ראשן, אסורות שוב מדינא לגלות שערן וכנ"ל דהוי כשאר מקומות המכוסות, וזה ברור אצלי בביאור ענינים אלו, והבן, עכ"ל. ועיי"ש בדבריו בהמשך, הביאור למה דלא למנה וגרושה כן אסור לפרועה ראשם הגם שעכשיו אינם בעולת בעל וכו', ותמצא קורת רוח בדברי הגאון הנ"ל.

דמיא דקול באשה ערוה

ט. ואגב דאמטינא להכי נאמר בזה מה שנראה לדעתי העני' בביאור הענין. והוא, דהנה גם בענין קול באשה ערוה יש לבעל דין להקשות, דהלא בגמרא (ברכות כד), "אמר שמואל, קול באשה ערוה, שנאמר (שיה"ש ב', יד) 'כי קולך

או"ח ח"ד סי' ט"ו וח"א סי' מ"ג.

19. ובמה דאי' בראשונים דהוא משום דכ' כי קולך "ערב" ורק אז אסור, הלא זה קשיא, דבשאר דברים לא חלקו כגון זה, דא"כ ה' לן חומר, דרק שערות יפות הוה ערוה וכדומה.

18. פ', מעיקר הדין אין להם חיוב. דאם באמת הם מחויבים, אז אפילו אם יהיה סדר הנשים לפרוע ראשם רח"ל, נשאר האיסור וההרהור כמבואר בהפוסקים ומובא במשנ"ב סק"י, ודלא כהערה"ש, עי' שו"ת שפתי נבונים (ח"ב סי' ד') עוד בענין זה. עי' גם בשו"ת אג"מ

גלוי קרא די ש בזה ענין של ערוה

יא. אלא פשוט, דמה דגלי לן קרא במד"כ "כי קולך ערב" הוא, דבעצם קול של אשה יש ענין של עריבות המביא לידי הרהור, מ"מ אין זה בכל ענין השייך לקולה, אלא דהוא באופן הגורמת ביסודה לידי הרהור, כגון בקול זמר שלה, או בהשבת שלום, שיש בהם ענין 'עריבות' וקירוב הדעת הגורמת לידי הרהור, וסוגי אלו בכל אופן יהא ערוה. אבל לא בקול פשוט המורגלים בהם אשר אינו מביא לידי הרהור. ואה"נ, באופן שיש בקול פשוט ענין דהרהור אז יהיה דינו כערוה²⁰.

יב. ועפ"ז נאמר אנן גם כאן בענין שערות דנשואה, דהנה כת' "שערך כעדר העזים", וגילה לנו קרא, דבשערות של אשה יש ענין ערוה – פ' שמביא לידי הרהור, מ"מ לא נאמר רק במה שיש באמת ענין הרהור, פ' מקום שדרכם לכסותם. והוא, דאחר שגילה לנו קרא ד'ופרע' דנשואה חייבת בכיסוי, ולכן

דרכם וחיובם לכסותם וכמבואר הטעמים בראשונים שהעתקנו בריש דברינו, בזה, בכל אופן יהא ערוה, דזהו ערוה יסודי דקרא דשה"ש. אבל בתולות שאינם נכללים בחיוב כיסוי, ועי"ז אנו מרוגלים בהם, אמרינן דאינם ערוה, דאין זה השער אשר עלי' קאי קרא וכן למעשה אין דרכן לכסותם, אין זה נקרא ערוה. ולכן שער היוצא מחוץ לצמתן תלוי כפי מנהג המקומות כמבואר בהפוסקים, ובמקום שדרכן לכסותם הוה ערוה דקרא. משא"כ לגבי פרועת ראש בעצם, דבזה אפילו כשרגילים בו בכגון מקום שדרך הנשים ל"ע לילך פרועות ראש כדרך הפריצות, מ"מ היות שמן הדין מחיוב לכסותה, נשאתר בדין ערוה כהסכמת הפוסקים²¹ (עי' משנ"ב סי' ע"ה סק"י; שו"ת דברי יואל או"ח סי' י"ג; חזו"א סי' ט"ז סק"ח; שו"ת שפתי נבונים ח"ב סי' ד'; שו"ת מחזה אליהו סי' ט'), ודו"ק. ועי' גם בחזו"א (או"ח סי' ט"ז סק"ח) אשר ביאור הענין בדרך אחרת.

ענף ג'

פאה נכרית

בדין פאה נכרית בכללות, ומשם לפאה נכרית שנחתדשו בזמננו. הנה ידוע

א. עד הלום ביארנו את עצם יסודות דכיסוי ראש, ועכשיו נבא לדין

²¹. ובהטעם י"ל, דמשום דמחיובים בזה, מביא לידי הרהור. כענין המבואר בכזרי לענין טבליה ונטילה מטמאה.

²⁰. כלומר, דמה שגלה לן קרא, הוא דבדבר זה יש ענין של הרהור, ובאופן שמביא לידי הרהור, על זה חל ערוה דקרא.

ונראה גם בשרה עם השיער, אבל שיער המכסה שערה, אין כאן משום שער באשה ערוה, וגם לא משום פרועת ראש וכו'. תמצא דאין איסור בשער אשה משום ערוה אלא במחובר לבשרה וגם שהבשר נראה עם השיער כדאוקימנא, עכת"ד, ועיי"ש הראיות וההוכחות שלו.

דעת הבאר שבע דאין

פאה נכרית נקראת כיסוי

ג. וידוע דברי הבאר שבע (שו"ת סי' י"ח) שדחה דבריו בשתי ידים וגם דחה ראיות השלטי גבורים, ועוד הביא ראיות להיפך, ובא"ד, "נראה מדבריו שהבין מה שאמרו בשביל שתראה בעלת שער, ר"ל שהשערות של פאה נכרית יהיו נראות לחוש עין הרואה להטעות אותו להחזיק הפאה נכרית לשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, כי איך יעלה על הדעת שיהיה מותר להראות עצמה כעוברת על דת משה, דהא לצאת בשיער עצמה מגולה אסור מן התורה וכו', והלא הרבה דברים אסרו חכמים לנשים מפני מראית העין וכו'", עיי"ש, ועי' בהערה²².

דהי' מחלוקות גדולה בין הפוסקים בענין פאה נכרית בכלל מאז ועד היום, ולא ארחיב את היריעה בזה, וגם לא אביא את כל ההוכחות וסברת הפוסקים לכאן ולכאן, אלא נביא ונבאר רק את עקרי הדברים הנוגעים להלכה למעשה.

דעת השלטי גיבורים דמותר

להראות עצמה כבעלת שער

ב. אתחיל בדברי השלטי גיבורים (פ"ו דשבת), אשר הוא האילן הגדול שכתב להתיר הפאה נכרית בזמנו, אשר עליו סמכו המתירים בכל הדורות אחריו, וגם האוסרים רובם ככולם מצינים לו לפוסק המתיר. וזהו תוכ"ד, "יראה מזה [א"ה, פ"י על גמרא דעל זה קאי שם] להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכיסוי שערות שלהן כשהן נשואות, אבל במקום קליעת שערן נושאות שערות חברותיהן [א"ה, פ"י פאה נכרית] וכו', אע"פ דקישוט הוא לה כדי שתראה בעלת שער, אין בכך כלום וכו'. ומשמע להדיא, שמותרות בנות ישראל להתקשט בהן, דשער באשה ערוה דקאמר (ברכות כד.), לא הוי אלא בשער הדבוק לבשרה ממש

²² עי' בספר לבושה של תורה סי' כ"ח אות ד' מש"כ ע"ז, וז"ל, ודע, דהבאר שבע זרק חיצו השגותיו הנ"ל נגד בעל השלטי גיבורים שהתיר הפאה נכרית, אבל באמת מבואר בהדיא בתוך דברי השלטי גיבורים גופא, שגם הוא לא התיר הפאה נכרית באופן שהיא נראית כשערות האשה מכל וכל דבתוך דבריו וכו'. ולפ"ז, מה

שכתב השלטי גיבורים בתוך דבריו "דקישוט הוא לה כדי שתראה בעלת שער", אין הכוונה שיהא נראה כאילו הפאה נכרית היא שערותיה וכדהבין הבאר שבע בדבריו, דזה ודאי אסור גם להשלטי גיבורים, וגם דהא מבואר מתוך דברי השלטי גיבורים שבפועל אין הפאה נכרית נראית כשערותיה הדבוקות, שבהני הבשר

הרבה נקטו כהבאר שבע

אסור מן התורה באשת איש", ע"כ. וכן מבואר גם במגן גיבורים (אלף המגן סק"ה, שלטי גבורים סי' ע"ה ס"ג).

הלכה למעשה

ו. ובפרמ"ג (שם, א"א סק"ה) אחר שמביא המחלוקת כתב בזה"ל, "ומכל מקום, במדינות שיוצאין בפיאה נכריות מגולה, יש להם לסמוך על השו"ע כאמור וכו'", עכ"ד. והובא דבריו במשנ"ב (שם סקט"ו). ועיי"ש במשנ"ב שמציין לדברי המגן גיבורים (שלטי גיבורים סק"ג), שאחר שנו"נ במחלוקת הפוסקים בענין פאה נכרית וצידד להקל כדעת השלטי גיבורים (חוץ מאם נעשו משערות האשה הלבשתה) כתב, "ומ"מ זה ודאי אם אין מנהג המקום כן שילכו הנשים בפאה נכרית, ודאי יש לאסור משום מראית העין, כמ"ש זקנינו הגאון מוהר"י ז"ל וכו'". ועוד עי' בשו"ת תשובה מאהבה (סי' מ"ז ומ"ח), ובשדי חמד (מערכת דל"ת אות ג').

חלילה לי לתקוע עצמי בזה

ז. ולמעשה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קצ"ט ד') וז"ל, "ובעצם המנהג של היום שהנשים שלנו יוצאות בפאה נכרית חלילה לי לתקוע עצמי בזה, דכבר ידוע דרוב רובם של הפוסקים אין דעתם נוחה בזה, ויש מהם שאסרו זה מדין דת יהודית ממש וכו'. אמנם היות כי מדברי הרמ"א סי' ע"ה ובד"מ סי' שלטי גיבורים ומג"א מוכח דהרבה היו מקילין בזה,

ד. והנה הרבה אחרונים נמשכו כדעת הבאר שבע אי מטעמה ואי מדינא - ודלא כהשלטי גיבורים, עי' בעצי ארזים (אה"ע סי' כ"א סק"ב), פשטות דברי הברכי יוסף (או"ח סי' שלטי גיבורים סק"ב), ישועות יעקב (אה"ע כ"א דברי נכד המחבר), שו"ת בית יצחק (אה"ע סי' י"ד, ט"ו וט"ז), שו"ת חסד לאברהם (לר"א תאומים, תנינא אה"ע סי' פ"ז), שאילת יעב"ץ (ח"א סי' ט' וח"ב סי' ז' וח'), חת"ם סופר (הגהותיו לשו"ע סי' ע"ה), שו"ת תשורת שי (סי' תק"ע), עי' בשדי חמד (מערכת ד' אות ב'), ועוד הרבה אחרונים.

גדולי הפוסקים מיקילים כהשלטי גיבורים

ה. ולעומתם נקטו גדולי עמודי ההרואה וה"ה הדרכי משה, ומג"א ועוד אחרונים להקל בזה כדעת השלטי גיבורים, כדאי ברמ"א (או"ח סי' ע"ה ס"ב), דמותר לקרות קרי"ש נגד פאה נכרית, וכתב עליו במג"א, "וכן כתב בשלטי גיבורים (שבת כ"ט א.) דמותר לכתחילה וכו', דלא כהבאר שבע (סי' י"ח) שחולק עליו, והאר"י בסוף ספרו (באמ"ח סי' ג') בדברים דחויים, עי' ס' שלטי גיבורים סעי' י"ד", ע"כ. וכן הוא בדברי חמודות על הרא"ש (ברכות כד. ברא"ש ל"ז). ועי' גם במשנ"ב (סי' ע"ה סקט"ו), וז"ל שו"ע הגר"ז, "ופאה נכרית, אפילו דרכה לכסותה, מותר לקרות כנגדה, וכן מותר לגלותה, ואין בה משום ראשה פרועה שהוא

רוצה שתהא מראיתה כמראה הנקבות שיש להן שער על ראשן, ולכן היא שמה פאה נכרית

ניראה עמה ובפאה נכרית אין הבשר נראה עמה. רק כוונת השלטי גיבורים היא, שהאשה

וכן נהגו מדינות שלמות אפילו לצאת לר"ה וכו', וכבר מדורות רצו לשנות זה, ולא עלה בידם רק בחלקו, אבל עדיין מדינות שלמות החזיקו בזה, ע"כ אין לנו כח הכרעה בזה, עכ"ד.

**אפילו לדעת המתירים צ"ל
ניכר שלא יהיה מראית העין**

ח. והנה מבואר בכמה פוסקים [דלקמן], דאפילו לדעת השלטי גיבורים והבאים אחריו המתירים לבישת פאה נכרית, הוא בתנאי דצריך להיות ניכר דהוא דבר זר על ראשה, ואינו נראית חד עם ראש, דהיינו ששערות נראית כאילו הם שערות ראשה²³.

ט. בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה', ר"ד) כתב על ענין דפאה נכרית בזה"ל, "עין שלטי גבורים פ' במה אשה (שבת כט. מדה"ר) דבשער תלוש שרי. ונ"ל, דדוקא בגונא דניכר לכל שלא נעשה משער של עצמה אבל בלא"ה ודאי אסור וכו' משום מראית העין ובפרט לענין איסור ערוה שהוא חשש הרהור וכו'", עכ"ל.

י. וכדבריו איתא גם במנחת שלמה (תנינא סי' נח - כט) בדינא דמראית העין, וז"ל, "ונלענ"ד, דמראית העין הנזכר בש"ס, היינו בדבר המותר ורק מפני שנראה כעושה איסור לכן אסור, וכידוע

מאכילת דם דגים או חלב שקדים עם בשר וכו', ומה שנתפשט ההיתר של פאה נכרית, חושבני שסומכין ע"ז שרוב אנשים יודעים בזה להבחין, אף שהרבה פעמים אני אינני יודע להבדיל, עכ"ל. מבואר מכאן ג"כ, דעכ"פ לרוב בני אדם צריך להיות ניכר דאינו שערותי, דאם לא הוה אסור משום מראית העין. וכעין זה איתא בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ב סי' י"ב). גם בחוט שני (אה"ע סי' כ"א סק"א, עמ' נ"ה) בא"ד בענין דפאה נכרית כתב, "מבואר, דבמקום שיש בו משום מראית העין וכו', לכו"ע אין לילך בפאה נכרית זו".

ניכר בקלות שאין זה שער טבעי

יא. ובהליכות שלמה (תפילה פ"כ דבה"ל י"ב) מבואר דעתו דהגרשז"א, וז"ל, "ופאה נכרית אע"פ שהתירו לצאת בה וכו', וכללל דמלתא שאין זה מדרך הצניעות שיהא המראה דומה לפנויה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שער טבעי", עכ"ל. וכן בשו"ת שבט הלוי כתב (ח"ה סי' קצ"ט), "וכן שתהיה הפאה נכרית עשויה שלא תראה ממש כהולכת בשערה אלא ניכר שהוא גוף זר עליה", עכ"ל.

דעת האגר"מ בענין מראית העין בפאה נכרית יב. ובענין זה דצריך שיהא ניכר, ובענין דמראית העין, מצאתי לנכון להקדיש

ברור בכוונתו עכ"ל הזק.

23. פי', דאם אינו כן, אין זה נקרא כיסוי, ואיסור פריעת ראש במקומה עומדת.

על ראשה שע"ז יהא לה מראה כללי של נקבה עם שערות על ראשה, אבל לא שהיא רוצה שהרואה יתשוב ששערות אלו הן הן באמת שערותיה שלא נחתכו מראשה ח"ו, ודו"ק שזה

דמתייחס לחילוק זה רק בדרך אפשר, וע"כ פשוט דאין לבנות על זה כלום.

ודאי ניכר ברובא דרובא ואולי גם כולן ניכרות טו. ביותר, דהלא הגאון ז"ל חזר על עצמו כמה פעמים בהמשך דבריו, דעיקר הטעם למה אין איסור מראית העין על עצם הפאה נכרית הוא, משום דלרוב פעמים ניכר שהוא פאה נכרית ולא השערות עצמם. כדכתב, "ועוד, משום שברוב הפעמים ניכר שהשערות הם מפאה נכרית, ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ בנשים עד שיכירו, מ"מ לנשים ודאי ניכר ברובא דרובא ואולי גם כולן ניכרות ולכן בשביל מה שנזדמן לפעמים רחוקות שלא ניכר לא אסרו". וכן מבואר עוד בהמשך דבריו, "ואם כן כל שכן באשה שעיקר היא נמצאות בין הנשים שהן מכירות שהיא פאה נכרית וכו'", ובהמשך, "כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה ויודעין שמקורב ודאי מכירין שאינן שערותיה וכו' הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית וכו'", ע"כ.

טז. גם עיי"ש במה שמדמה ענין זה לגילוח זקן אשר הוא לאו, וגם שם לא חששו, ובטעם הדבר כתב, "ואולי הוא נמי, משום דברוב הפעמים ניכר להרגילים להתגלח שאינו גלוח דתער, לא אסרו בשביל פעמים רחוקים שלא ניכר, ואף שהם מצוים גם בין אנשים שאין מתגלחין שהם אין מכירין

כמה שורות לברר דברי האגר"מ ז"ל (אה"ע ח"ב ס"י י"ב) על הנכון באמיתת דבריו, להוציא מליבם של התולין עצמם בהגאון ז"ל, באמרם שהוא כותב דאינו שייך מראית העין בפאה נכרית כלל אפילו כשאינו ניכר כלל שהוא דבר זה. כלומר, כשאינה ניכר כלל אם הוא פאה נכרית או שערות האשה, אשר בקצת עיון בדבריו רואין שלא אמר ולא כיוון לזה מעולם, ולא אסביר מקום טעותים, רק אפנה ישר לברר על הדברים על בריים, באשר מוכח דלא כוון לזה כלל.

הדו"ד הוא על עיקר דינא דפאה נכרית יג. בהקדם כדי להדגיש, דהמעין בכל דבריו יראה, דכל הדו"ד בתשובה הנ"ל הוא לברר, דלדעת המתירים את עצם הפאה נכרית וה"ה השלטי גבורים והעומדים בשיטתו אשר כבר הבאנו לעיל, למה לא חששו בזה חז"ל לאיסור משום מראית העין לאסור את הפאה נכרית לגמרי, כדמצינו במכה דוכתה בש"ס, כגון שטיחת בגדים בשבת וכו' אשר גזרו בזה חז"ל לאסור משום מראית העין, גם כאן הו"ל לאסור הפאה נכרית משום מראית העין. וע"ז ממשיך הגאון לברר דלאו בכל דבר יש איסור מראית העין²⁴.

חילוק בין עשה ללא תעשה רק בדרך אפשר יד. קודם רוצה לחלק בין עשה ללא תעשה, ולמעשה לא סמך עצמו על חידוש זה. כמבואר בהמשך דבריו,

התשובה אשר בזה עוסק הגאון ז"ל, אזי יותר קל להבין דברי הגאון ז"ל על הנכון.

²⁴ כתבנו נקודה זו, משום דאחר שבררו להמעין בדבריו ענין זה, דהיינו, מטרת

כ"כ, מ"מ כיון שלהמתגלחים הוא ניכר, כבר הוא כידוע זה לכל, דחברך חברה אית ליה, וידעו הכל שפלוני מתגלח במספרים ובסם וכדומה ולא בתער", ע"כ. כלומר, דאין זה דומה לשאר עניי מראית עין שרואין דבר שיש להתפרש בכמה אנפי הן לאיסור והן להיתר, אלא דהוא ניכר בעצם שנעשה באופן המותר.

יז. גם מבואר בדבריו, שעל זה עצמו שאשה זו מחזקת לכשרות, אינו די להתיר זאת, אלא בצירוף שודאי מכירין בה שאינה שערות²⁵.

יח. מבואר להדיא מכל זה, שהאדון

בנה יסודותיו על מה דברוב פעמים, ואולי בכל פעם עכ"פ לנשים, ניכרת דאינה שערותי, ולכן על עיתים רחוקות לא גזרו. אבל במה שאינו ניכר כלל אפילו לנשים וכ"ש לאנשים, על זה ודאי לא כיוון כלל, ואין שייך כלל לכל התשובה, אשר מיוסד על יסוד "דברוב פעמים הוא ניכרת". ובאמת, אם אין נכרת כלל, הלא הוא יותר מסתם מראית העין שהוא רק "חשש", ולא כשנעשה להדיא באופן שיטעו הרואים. ואסיים בזה מעין הפתיחה, דכתבתי רק את עקרי הדברים²⁶ כדי להוציא מלבן של הטועים בזה, ודו"ק.

פאה נכרית דזמנינו

נכרית שנתפשטה לאחרונה בינינו, אשר כשאשה לובשת זאת נראית כאילו שערות הפאה יוצאים וצומחים מראשה

א. אחר כל המקובץ שביארנו עיקרי היסודות של חיוב כיסוי ראש, וגם ענין פאה נכרית בכלל, נבא לדון בפאה

שאמר בענין שע"י אחד יודע להשני משום חברה חברה אית לי, הלא גם בזה יש להבין, הלא כמה דברים מצינו שיש בהם מראית העין, הגם שכמה בודאי יודעים האמת שנעשה באופן המותר.

26. וליתר ביאור עיין בספר לבושה של תורה להגרפ"א פאלק זצ"ל בפרק כ"ח אות ג', אשר מבאר דברי האגר"מ הנ"ל באריכות בטטו"ד דכרכו בקודש.

25. ולענ"ד קצת צ"ע המשך דבריו, במה שמבאר שלא יצא מכשול אפילו בעיר שנהגו לצאת פרועת ראש, מטעם דממ"נ, המכירין אותה ידעו, והאין מכירין יחשבו שהוא מהפצועות ולא ילמדו ממנה. והוא פלא, דהלא כמה דברים מצינו שחששו משום האורחים הבאים שם, וגם שם ה' לן לומר שלא ילמדו, דממ"נ, או שידעו שאיש כשר הוא ונעשה באופן המותר, או יחשבו שהוא בעל עבירה, וכדומה לי, שלא מצינו דבר כזה. וגם במה

כדבר זר או נראית כשערות ראשה וכו'.
ע"כ בלי לפרט בשם, אלא בביאור גופא
דדינא היכי הוה, אקוה שע"ז יהיה בחי'
התרת הספיקות בהנ"ל.

להבין המציאות

ג. כדי להבין את מציאות הדברים עד
היכן מגיעים את מה שנראית כראש
פרוע, אכתוב ב' עובדות ששמעתי
ממקור ראשון בעת כתבי דברים
האלה²⁸.

א', ה' זה בחתונה, כששני נשים התבוננו
בבתולה אחת שהיתה נמצאת שם,
אחר שאחד מהם אמרה לחברתה,
שבדעתה בתולה הזאת ראויה להציע
לבחור אחד שהיכירו - לשידוך. והסתכלו
עליה ועל התנהגותה למשך הלילה,
עד שנמני וגמרי שצריך לעשות מעשה
ולברר הפרטים ולהציע השידוך. וכדי
לדעת יותר פרטים, שאלו להבעלת
שמחה, מי הוא בתולתא דא? ענה להם,
זהו אשת בנו של שכניתי...

ב', ה' זה לפני סופער-מארקט,
כשאשה ראתה בתולה האוחזת ידי
אחי' ואחותה הקטנים, ואחר כמה דקות,
ראתה איך אשה אחרת (שהי' נראית
כמכירה) פנתה לבתולה זאת בשאלה,
היכן את שולחת בנך...?

תדע, לא ספרו זאת אנשים, אלא נשים.
לא נשים שאינם הולכות בפאה
נכרית כלל, ולא ההולכות בסעטעטי,
אלא הולכות בפאה נכרית הרגילים. וגם,

ממש, עד - שכשהולכים עם זה, נראית
לאחרים הרואים אותה במרחק רגיל (בלי
זכיכות המגדלת), כאילו אינה לובשת
כלום על ראשה.

הוו זהירו בדברים

ב. ואקדים, שבדיון ענין זה לא אפרט
השם הידוע על פאה נכרית זה
"לעי"ס - פראנ"ט, טא"פ, קע"פ" (Lace
Front / Top / Cap), רק אקראנו על
המציאות שבו, פ' שאדבר מענין פאה
נכרית אשר נראה כאילו אין האשה
לובשת כלום, רק נראית כשערות'
ממש, אשר ע"ז אי אפשר לחלק בין
פנוי' לנשואה. וטעמא דילי בזה הוא,
א', דבאמת אין הנידון כאן על פאה
נכרית לעי"ס כשלעצמה, אלא הדיון
הוא על המציאות איך הפאה נראית,
וא"כ, אם בעוד ימים יבואו וישנו השם,
או שיהיה איזהו דרך אחר לעשותו
נראית כך, אזי יאמרו שעבר זמנו ובטל
קרבתו, וכן אם יהיה פאה נכרית רגילה
שאינו מתאים לכללי ההלכה, אזי
יאמרו "בזה" לא דיברו. ע"כ אלך בדרך
זה, של דיון על העיקר ולא על הטפל,
להתודע ולהיגלות כי הדו"ד דלקמן נוגע
ג"כ בהם²⁷. ב', משום ריבוי השואלים
בפרטים ופרטי פרטים, שאם עושים כך
או כך האם משנה המסקנה והדין וכו',
וכל זה צומח גם כן מזה שמסתכלים
רק על הטפל, של כזה ראה וקדש,
במקום לחשוב על העיקר אם נראית

28. יודע אני שזה רק שנים מיני אלף, אבל
כתבתי רק מה ששמעתי ממקור ראשון בעוד

27. או שישנו צורת הלעי"ס פאה נכרית לטוב
בעזר ה', ואז לא יהיה שייך הנידון על זה.

נשים שמשפחתם הולכים כן. לא היתה זאת בחתונה וסופער-מארקט שהיו שם רק החשובים ביותר, אלא החתונה והסופער-מארקט ה' במקום שה' שם בעיקר מהנקראים 'עמך אידן', ואפשר אפילו הרבה מודרניים ג"כ, ונשים אלו (היודעים הדק היטב צורת פאה נכרית), ובמקומות אלו (המרוגלים בפאה נכרית בסוג אחד לפני הפאה נכרית שאנו מדברים אודותיו), לא ידעו להבחין כלום בין פנוי' לנשואה, והי' נראה פרוע ראש כבתולה, זאת הוא צורת פאה נכרית הזה אשר עלי' אנו נידונים²⁹.

טעמא דקרא דמשום פרוצות

ד. הנה בפתיחת דברינו ביארנו, דעל מה דא' בגמ' (כתובות עב), "ראשה פרוע דאורייתא היא, דכתיב 'פרע את ראש האשה', ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש", ביארו הרבה ראשונים, דהלימוד הוא,

"דכיון דאמרה תורה לפרוע ראשה כדי לנוולה, מכלל דפריעת הראש פריצות הוא באשה". וטעם זה נקטו כמה אחרונים לדינא, עי' בלבוש (אה"ע סי' כ"א), שו"ת חסד לאברהם (להגר"א תאומים, תניא אה"ע סי' פ"ז), שו"ת תשורת ש"י (תק"ע), שו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קצ"ט) ועוד. וא"כ, הלא אם אשה הולכת באופן הנראה כפרוע ראש, אזי איסור פרוע ראש במקומה עומדת³⁰, ופאה נכרית הזאת לכלום יחשב, דנשאת האשה באותו פריצות שיש כשהולכת בפרוע ראש ממש, וע"כ אסור מדינא³¹.

לפי' השני דרש"י

ה. גם אי נימא דטעמא דקרא הוא כפי' השני דרש"י לעיל, הלא גם בזו, אם נראית כפרוע ראש, אזי הוא היפך מטרת התורה שיהא נראית כמכוסה ראש, ונשאת ג"כ באיסורה, דהולכת

יום מעת שקרה.

ויש חולקין ואומרים, דגם בפאה נכרית שייך שיער באשה ערוה ופרועת ראש", ובשעה"צ (שם) מציין להבאר שבע וישועות יעקב, הרי בהדיא דאכן סברו ששייך ערוה ופרועת ראש בזה. וכן כשתעיין בדברי שו"ע הגר"ז ועוד הרבה מן המתירין, תראה שמדגישין שאין בהפאה נכרית "לא ערוה ולא פרועת ראש", הרי לך, שבאו להוציא האוסרים שאכן סברו כן. ואם ישאל השואל א"כ למה באמת עיקר דבריהם הם בענין מראית העין. נראה בזה, דהם בודאי חששו לעיקר חיוב כיסוי הראש, רק להוציא מן המתירין כתבו זאת, דאפילו אם נאמר דמותר מעיקר הדין (הפאה נכרית דזמנם), הלא עכ"פ יחושו למראית העין, ודו"ק.

31. עי' שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קצ"ט סוף אות א'.

29. וכדי לציין, דביו"ט שבועות העעל"ט, ה' פרסומת באחד מכתבי עת הנמכרים בחנויות החרדים מאחד מציירי פאה נכרית, שפרסמו איך שבאמת אי אפשר להבחין כלל שהאשה לובשת פאה נכרית, כי נראה ממש כשערות האשה!

30. הנה נשאלתי עי' ת"ח אחד, דאם דברינו נכון, אז למה כל האוסרים במשך הדורות התייחסו בעיקר לענין מראית העין ולא לפרועת ראש וערוה. נמצא, דהגם דסברו דנראה כפרועת ראש כבמאר בבאר שבע, מ"מ לא אסרו רק משום מראית העין. והת' ע"ז פשוט הוא, דע' במשנ"ב (סי' ע"ה סקט"ו) כשמעתיק דברי האוסרים פאה נכרית, וכתב,

לפ"מ שפירש"י בכתובות (שם) וכו', וכיון דעיקר האיסור משום פריצות שהיא מתנאית לבני אדם וכו', ובהמשך דבריו, "ולפ"ז נראה, דפאה נכרית אסור כמו שערות עצמן, דהא גם שניהם דומין זה לזה, ואין היכר כלל וכו', וזהו **האיסור שאסרה תורה**", ע"כ³³. ועי' ג"כ בשו"ת קנין תורה (או"ח סי' י"א) בא"ד וז"ל, ובפרט כשהשער נכרית חופה כל ראשה **דנראית לכל כפרועת ראש, כנראה יש בזה אפילו איסור תורה וכו'**, ע"כ.

שער באשה ערוה שייך גם בזה

ח. הנה עד כאן העלה לנו לאיסור מטעם עצם חיוב דכיסוי ראש, ועכשיו נדון בדין שער באשה ערוה. דהנה, כבר ביארנו לעיל דברי הגמ' (ברכות כ"ה) אשר למידין ממד"כ "שערך כעדור העזים", דשער באשה עורה, ואסור לומר דבר שבקדושה כנגדה.

והנה בביאור השלטי גיבורים למה אין בפאה נכרית משום שער באשה ערוה כתב, "**דשער באשה ערוה** דקאמור (ברכות כד), לא הוי אלא בשער הדבוק לבשרה ממש **ונראה גם בשרה עם השיער**, אבל שיער המכסה שיערה, אין כאן משום שער באשה ערוה, וגם לא

באופן הנראה פרוע ראש, אשר אינה נראה כדרך בנות ישראל.

השלטי גיבורים היתר רק בעלת שער

ו. וגם השלטי גיבורים אשר עליו בנוי כל ההיתר ללבש ברבים פאה נכרית ולכיסוי יחשב, לא היתר רק שיהיה נראית "כבעלת שער" אבל לא שיהיה נראית "פרוע ראש", כמבואר להדי' בדבריו כמה פעמים (ונבארו לקמן בדין ערוה). וא"כ, אין לנו היתרו בפאה נכרית הנראית כפרוע ראש ממש, וכל דברי שאר הפוסקים החולקים עליו בענין פאה נכרית, עדיין במקומה עומדת, דבה גם הוא יודה דנראית "פרוע ראש" – פי' שרואין "צורת שער עם בשרה", ולא רק "בעלת שער" בלי ראיית צורת בשר מתחתיו.

לכמה פוסקים הוה איסור דאורייתא

ז. בשו"ת חסד לאברהם (שם) מבואר דאם ע"י הפאה נכרית נראית האשה כפרוע ראש, הרי זה אסור מדאורייתא³², וז"ל, "ונתעורר כבודו ע"ד מה שנהגו הנשים ללבוש פאה נכרית בראשם "עד שנראה כאילו הם הולכים בשערות עצמן מגולה", על זה כותב שם, "אבל לפענד"נ **שיש בזה איסור דאורייתא**

שער עצמה), דבמה שבאמת אינו ניכר, ונראה כראש פרועה, זה מעולם לא היתר השלטי גיבורים ודעמי'.

33. הגם שלמעשה סומך בדיעבד על שי' המקילין לענין ברכה כנגדה, וגם מביא שרש"י כתב דטעם השני נראין לו עיקר. מ"מ, מבואר בהמשך כל דבריו, דלדעתו הוה טעם הראשון

32. הגם שכתבו לגבי פאה נכרית דזמנו, וזהו מה שהתירו שאר הפוסקים. מכל מקום, לא פליגי הפוסקים לגבי אם נראה כראשה פרועה אם אסור או מותר, אלא ה' המחלוקות אם הפאה נכרית דזמנא היה נכנס בגדר דנראה כראשה פרועה כדמוכח בדבריהם, וכדברי הפוסקים הבאים אחריהם שהבאנו לעיל (כלומר, אי האיסור הוה רק על שער עם בשר או גם

אלא ד"צורה זאת" של "שער עם בשר מתחתיו" בנשואה, הוא הוא המביא לידי הרהור. ולכן, בפאה נכרית הנראית ממש כשערותי, ונראה כאילו הוא ממש פרוע ראש, יש לו אותו דין דערוה הנאמר בשער האשה עצמה³⁴.

האם גזיה"כ במנהגה תלי

ט. ולכאורה דבר זה לא גרע משער היוצא מחוץ לצמתן, אשר לגבי שער באשה ערוה אינו מעיקרא דינא דקרא "שערך כעדר העיזים", ועם כל זה מבואר בשו"ע ונו"כ (סי' ע"ה סעיף ב'; שו"ע הגר"ז שם ס"ד; משנ"ב שם סק"י; ביה"ל שם), דרך במקומות שדרכן לכסות אלו השערות אסור לברך כנגדן ונקראת ערוה. וע"כ פשוט הוא דאין לומר דדין שער באשה ערוה גזירת הכתוב הוא, דדוקא בשערות ראשה ממש אשר גילה לנו קרא, זה נכלל בהאיסור דערוה ותו לא מידי.

משום פרועת ראש וכו'. אע"פ דקישוט הוא לה כדי שתראה בעלת שער, אין בכך כלום וכו'. תמצא דאין איסור בשער אשה משום ערוה אלא במחובר לבשרה וגם שהבשר נראה עם השיער כדאוקימנא". נמצא, דבפ"י ביאור האדון ז"ל, דשער באשה ערוה - הוא בשער הנראית עם בשרה.

והנה אם צורת שער הנראית עם בשרה מביא לידי הרהור, ועל זה אמרו חז"ל "שער באשה ערוה", מילתא דמסתברא הוא לכל בר דעת, שאם נראית האשה באופן של "שערה עם בשרה", אפילו אינה באמת שערה ובשרה ממש, הרי זה בודאי מביא לידי אותו הרהור כאילו היתה שערה עם בשרה ממש. דמילתא דפשוטה הוא, דאין זה ענין רוחני, שבשרה ממש גורמת הרהור, ואם אינה ממש אינה גורמת

קאי גם במקרום שאינה שערה ממש, עיי"ש. אבל אפילו לדבריו, מבואר דיש הרהור גם כשאינו שערה, וכותב כן להדיא שפאה נכרית הנראה כשערה יש בה הרהור, וא"כ נמצא, דגם לשיטתו אסור לומר דבר שבקדושה נגד פאה נכרית זו הנראה כפרוע וע"כ יש בה אותו ענין ההרהור. וא"כ צ"ע מה רוצה לחדש דהוה שני דינים, דהלא מבואר בהפוסקים דכל דבמקום גורם הרהור אסור לומר דבר שבקדושה, ולכא' צ"ל, דנפק"מ אי עצימת עינים וכדומה מהני או לא כמבואר בפוסקים, אבל אה"נ דהוה כשאר מקומות שדרכם לכסותם שאסור לומר דבר שבקדושה נגדם. וע"כ, אפילו תימא כדבריו, לא יועיל להתיר לומר דבר שבקדושה בענין זה.

ובאמת לא זכיתי להבין דבריו בזה, דהלא בדרכו צריך לחדש מה שמחדש שם בענין מה

דרש"י מוכח בש"ס, ובפרט במה שכבר התבאר במקום אחר דלחומרא לכו"ע דרשינן טעמא דקרא, ע"כ לדעתו הוה ענין זה איסור דאורייתא. רק דלמעשה יש מקילים וע"כ סומך עליהם במה שסומך.

34. ופשוט הוא זאת, דלא כמו ששמעתי שיש סוברים דהוה גזירת הכתוב רק על שער האשה ממש, דא"כ ה"ל להשלטי גיבורים לכתוב כן בהדיא, דע"ז כתב הקרא וזה לא, ולא בעי' לכל ההוכחות ודיוקים, אלא פשוט - גזיה"כ. אלא פשוט הוא כמו שכתבנו. שוב ראיתי בשו"ת קנין תורה ח"א סי' י"א, שרוצה להוכיח שיש שני דינים, א' מדין ופרע את ראשה שהוא ענין של פרוצות, וזה שייך אפילו כשאינו שערה. ב' מדין שערך כעדר העיזים שהוא דינו של ערוה, וזה רק בשערותי, וכן רוצה להוכיח מהשלטי גיבורים. וכותב, ד'ופרע

במה שכתב, "עיין שלטי גבורים פ' במה אשה (שבת כט. מדה"ר) דבשער תלוש שרי. ונ"ל, דדוקא בגונא דניכר לכל שלא נעשה משער של עצמה אבל בלא"ה ודאי אסור וכו' משום מראית העין ובפרט לענין איסור ערוה שהוא חשש הרהור וכו'", עכ"ל.

יא. וא"כ, פשוט הוא, דכשאשה לובשת פאה נכרית זו, אזי דין שער באשה ערוה במקומה עומדת, וכל מה שמבואר בשו"ע סי' ע"ה לענין שערוה אשה, הוא הדין לכאן.

צריך שיהא ניכר

יב. חוץ מכל הנ"ל (פריעת ראש, ושער באשה ערוה), כבר העתקנו בענף ג' דברי גדולי הפוסקים, וה"ה המהרי"ל דיסקין (שם), הגרשז"א (מנחת שלמה תניא סי' נח - כט; הליכות שלמה, תפילה פ"כ דבה"ל י"ב), שו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קצ"ט), הגרי"ש אלישיב³⁵ (עי' בהערה), דגם להשלטי גיבורים צריך שיהא ניכר שיש כאן פאה "נכרית" שלא יהא נראה כאילו כשערותי' הוא. וא"כ הלא בפאה נכרית

דהלא בודאי אין גזירת הכתוב תלוי במנהג המקומות. אלא ודאי תלוי במה ששערות האשה היוצאות מראש האשה מביא לידי הרהור, ועל עיקר שערות הראש מבואר בקרא, בזה בכל אופן הוה ערוה כמו שביארנו בהרחבה סוף ענף ב', משא"כ שאר חלקי שערות הראש, תלוי באם הוה במקום שדרכן לכסותן דאז מביאות לידי הרהור, ואז נכללת הוא בדין ערוה, דשער באשה ערוה. וא"כ לכאורה הוא הדין לכל שאר עניני שערות אשה אפילו איננו מבואר להדיא בקרא, דלענין זה תלוי בדברים המביאים לידי הרהור, ולא בסתם גזיה"כ. וא"כ, אם אשה יוצאות בפאה נכרית הנראית ממש כשערותי', כלומר שנראית פרוע ראש לגמרי, בודאי שייך גם בזה הרהור כמו שערותי' ממש, ואז נכללת בדין ערוה אשר אסור לומר דבר שבקדושה נגדה, ודו"ק.

דברי המהרי"ל דיסקין בזה

י. וכן מבואר להדיא בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה', רי"ד) שהבאנו לעיל

שנה יש לסמוך על מה שסמכו אז אפילו קצת יותר יפה, אבל שלא ייראה כמו שהולכים היום, כל אלו שהולכות היום שזה נראה כמו שער שלה, בודאי זה אסור, פיאות כאלו אף אחד לא התיר, היה גזירה (ברוסיה ועוד מדינות שלא יכסו הראש במטפחות ונאלצו ללבוש פא"נ), אבל לכל הפחות זה היה ניכר לכל!

[בשעת השיעור היה אחד שואל] השואל: הרב אומר שפיאות שיש היום ברחוב זה איסור חמור ללכת? הרב: אני לא אומר על כולם. השואל: אני שואל הרי בזמן הגמרא היה פיאות

היתר השלטי גיבורים אשר מבואר בכל פוסקים איפכא, וגם הוא עמד בזה, ומדחיק בביאור הדברים אשר איננו כפשוטן, וצ"ע.

35. וכן ראיתי בקונטרס "מה נעשה לאחותינו" אשר כעת יצא לאור, בדעתו של הגרי"ש אלישיב צ"ל בהעתרה משיעורו של הגאון, וז"ל, "אף שיש חילוקי דעות אם מותר או אסור, אבל בודאי אם הולכים כמו פרועת ראש כמו שאחרות (החילונית והגויית) הולכות שמה, צריך לדעת שזה איסור גמור, זה ממש כמו ערוה, אם הולכים פיאות כמו לפני מאה

שאין ניכר שהוא פאה נכרית, הרי זה בודאי אסור.

מראית העין

יג. ובודאי יש כאן גם ענין דמראית העין שביארנו לעיל (ענף ג' אות י') מכל גדולי הפוסקים³⁶ (עיין בהערה). ויש להסמיק לזה דברי הבאר שבע (סי' י"ח), "רחמנא ליצלן מהאי דעתה, כי איך יעלה על הדעת שיהא מותר להראות עצמה

כעוברת על דת משה. דהא לצאת בשער עצמה מגולה אסור מן התורה, כדאיתא בפרק המדיר (כתובות עב.), ראשה פרוע דאורייתא וכו' והלא הרבה דברים אסרו חכמים לנשים מפני מראית העין", ע"כ³⁷.

היכר בין פנוי' לבתולה

יד. גם הבאנו בריש דברינו את דברי האפי זוטרי ועוד, "דדבר מגונה ללכת כן הנשואות כמו הבתולות וכו',

המטרה בשעת יצירתו, כדי שיטעה העין.

37. והנה נשאלתי ע"י ת"ח אחד, דהלא אם הרבים במקום אחד הולכים בכיסוי ראש, ולא ח"ו פרועה ראש, הלא על דבר זה נאמר דלא יחשדו הרבים, דהלא אם הרבים אינם עוברים על דת משה, אזי בודאי יאמרו הרואים דבאופן המותר נעשתה, כמבואר במגן גיבורים ותשורת ש"י שהביאו לקמן אות ט"ו דאם הרבים עושין כן, אין בו משום מראית העין וא"כ אין בנו"ד מראית העין. ובמחכ"ת לא דק בזה כלל, דהנה המגן גיבורים המביא סברה זו להיתר הפאה נכרית בעיר שהרבים הולכים כן, משום דבזה לא אמרינן מראית העין, הביא בסוף דבריו "ומ"מ זה ודאי, אם אין מנהג המקום כן שילכו הנשים בפאה נכרית ודאי יש לאסור משום מראית העין וכו'", נמצא, דזה דאין הרבים עוברים על דת משה, אין זה היתר למראית העין, רק אם הרבים עושין דבר זה השייך מראית עין, רק עושין אותו בופן ההיתר, ע"ז אמרינן דיתלו שהרבים עושין באופן ההיתר, וכלשון במגן גיבורים, "וכ"ש בזה דכל השנים נהגו כן, האיך אפשר דכלהו יעברו על דעת משה ויהודית וכו'". אבל בענין דידן, דב"ה לאו כל נשים נהגו לילך בפאה נכרית זו, והההמון שהם צניעות וכשירות הולכים בכיסוי הראוי מעיקר הדין, ובודאי יש בזה מראית העין, דהלא ציבור גדול הולכים בלי זה, ועל אלו שאכן הולכים, יש מראית העין. ובפרט בענין כזה, אשר מציאות הדורות

כמו הפיאות הכי גרועות של היום שהרי הפיאה שבגמרא עשו משיער של אשה שיש לה שיער נאה, ואפילו משער עצמן. **הרב:** אבל (בזמננו) היה ניכר! אבל הפאות של היום זה ממש ערוה!!! זה נראה כמו שיער של עצמה, ואין שום נפקא מינה, ועל זה אין שום היתר שהתירו אז את הפיאה נכרית. **השואל:** האם היא עוברת על דת יהודית, ותצא בלא כתובה. **הרב:** כן. **השואל:** כן?? **הרב:** התיירוץ הוא, אם הבעל מתנהג כמו שצריך, אבל אם הבעל הוא ג"כ (פרוץ) כמו שהיא... **השואל:** א ערליכער איד (יהודי כשר) צריך לגרש את אשתו אם הולכת בפאה נכרית כזו? **הרב:** הוא לא צריך לגרשה, הוא צריך לומר לה שאסור ללכת כן... (בשיעור הקבוע ב' שבת, כ"ח תשרי תשס"ט, השיעור הוקלט במאגר שיעורי 'קול הלשון' שיעור 174).

36. ובאמת, ענין דידן הוה יותר חמור מסתם ענין דמראית העין, דהלא אפילו נימא דאין כאן מראית העין מאיזהו טעם שיהיה, הלא עניני דמראות העין הוא לגבי "חשש" דשמא יאמרו, פ' דבמקום שאדם עושה דבר לפי תומו, ורק מפני שנעשה באותו אופן של האיסור, אמרינן דיש "חשש" שיאמרו הרואין שעשאן דאופן האסור, אבל בענין פאה נכרית זו, הלא כל מטרתה הוא, שיהא נראה להרואה כפרוע ראש, פ' שנעשה להדיא באופן שיטעה הרואה שיהא נראה להם שהוא באופן האסור, וזה חמור יותר מסתם "חשש", דזהו "מראית - העין" פ' דזהו מה שהעין רואה - את האסור. ובפרט דזהו כל

הולכות כן לשם נוי שלהם, א"כ, מה דת יהודית בזה, ונתקיים בדרך מליצה, פאה נכרית", עכ"ל.

אם ירגילו לילך כך מה יהיה אחריתם

טז. הנה חוץ ממה שאסור מעיקרא דדינא, דת יהודית, ואפשר גם מדאורייתא כנ"ל, יש גם טעם נוספת לעמודי ההוראה וגדולי הדור לאסור, והוא משום מגדר מילתא. והוא, אם ירגילו הנשים לילך באופן שנראה כאילו הולכים פרועת ראש לגמרי, מי יכול לערב לנו שביום מן הימים לא יתחילו לילך פרועת ראש ממש ח"ו. ואם נראה דבר זה מוזר, אעתיק את דברי השו"ת בית יצחק (או"ח סי' ט"ו) אשר כבר כתב בימים ההם בענין הזה, וז"ל, "וגם לפי שע"י כן רבים יבואו לידי מכשול וכו', גם הורה הנסיון, שאחרי שהולכין בפאה נכרית, הולכין בשערות של עצמן, דלא מנכר, ובאין לידי איסור דאורייתא, ע"כ שומר נפשו ירחק מזה ומהראוי לכל ירא ד' להזהיר לב"ב שלא ילכו בדרך הנשים הפרוצות, אך בדרך הצניעות, ולא ילכו בפאה נכרית ויזכו לבנים כשרים כהני משרתי עליון כמאמר חז"ל", עכ"ד.

יז. וכדבריו תמצא גם בשו"ת מהר"י אסאד (יו"ד סי' שס"ו), אחר שנו"נ בענין פאה נכרית כתב, "והיותר נראה לאסור ולגזור תחילתן משום סופן, דהא חזינן מה עלתה בידן על ידי זה. גם עד

כדי שיהיה הפרש בין בתולות לנשואות", ובפאה נכרית הנראית כראש פרועה בלי שום חילוק בין פנוי לבתולה, בודאי יש אותו דבר מגונה. וז"ל שו"ת ויען יוסף (או"ח ח"א סי' מ"א), "אך מה שניתוסף בזמן הזה, הוא הפירצה וכו', וע"כ עושין גם השיטלען כן באופן שאין שום היכר בין בתולה לנשואה על זה ראוי לצעוק וכו'", עיי"ש.

דת יהודית

טז. וחוץ מכל הנ"ל, הלא מדת יהודית לא יצאת, שאין זה מנהג בנות ישראל, וכדאי בתשורת ש"י (סי' תק"ע), וז"ל, "וכיון דאיסור פאה נכריות משום פריצות דמדמין עצמן לנכריות שהולכין בשערן, ועושין הישראלות כן ליראות כאלו ראשן פרוע עם שערותן ממש, ממילא יש בה משום פריצות ודת יהודית, אם לא ניכר שאינן שערות. אף דמשום מראית העין ליכא אם כל נשי העיר עושין כן, כיון דיודעת³⁸, מ"מ משום פריצות יש ועוברות על דת יהודית". וכעין זה אי' בשו"ת שבט הלוי (ח"ב בהקדמה אות כ"ה) וז"ל, "ובשו"ע סי' קט"ו באה"ע קאמר דרך כלל, איזהו דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ופשוט אצלי, כי פאות נכריות המודרנים בזמן הזה, הם בגדר עוברת על דת יהודית לצאת כן ברחובות קרי' בלי כיסוי ראש, והא ראי' שאינה דת יהודית, דהא גם הגויות בזמן הזה

מראית העין זה ח"ו.
38. עי' כעין זה בדברי המגן גיבורים בשלטי גבורים סי' ע"ה ס"ג בא"ד.

הראה, דאכן ה' תקיפות (עי' בדברי האגר"מ הנ"ל) שהלכו פרוע ראש ממש ל"ע, וא"כ אין כל כך רחוק מן המציאות, שיהיה חשש

היום באו מזה הנשים לילך בפריעת הראש בשערות עצמם שלהם. והדברים עתיקים. עכ"ל.

לדידי לא נראית כשערה

יח. וכדי להדגיש, דיש כמה אברכים שאומרים, "לדידי אין הפאה של אשתי נראית כשער ראשה, אני רואה שזה פאה נכרית". התי' ע"ז פשוט, דכשאדם מכיר אדם אחר הדק היטב, אז אפילו היה נראית לאחרים כאילו אכן זה שערה, מ"מ היות שמכירה ויודע במוחו שזהו פאה נכרית, אזי רואה פאה נכרית, אפילו כשבאמת נראית כשערה. וזה צריך להיות אמת המדידה בענין זה, אם לאחר על הרחוב שאינו מכיר את האשה כלל, יעבור ויראה אותה, אם יראה אשה עם פאה נכרית, או יראה אשה עם שערות ראשה, ואין חכמה ואין תבונה לנגד ה'.

שלא לעשות מן הטפל עיקר

יט. והגם שכל הדיון כאן ה' באופן שנראה יוצאות מראש האשה, מ"מ, אפילו עם הפאה נכרית אינו נראית יוצא מראשה, אם עשוי באופן של פריצות באורכה וצורתה, בודאי יהא אסור משום הפריצות שבו, כמבואר בכל הפוסקים, וע"כ נחוץ מאוד לזכור העיקר ולא הטפל וכמו שביארנו בריש דברינו.

היוצא לדינא

כ. היוצא מכל הנ"ל, דמעיקרא דדינא אסור לאשה לילך בפאה נכרית שנראית באופן שנראה כאילו הם שערות ראשה ממש, ואי אפשר להכיר בין הפאה לשערות האשה, ולכמה פוסקים הוה גם איסור דאורייתא, ועכ"פ אסור מדין דת יהודית. וגם כל דיני ערוה הנשנית לגבי שער אשה, בפשטות שייך גם לפאה זאת דיש אותו ענין דהרהור, ושומר נפשו ירחק מכמו אלה.

יום א' לסדר "ועתה יגדל נא כה ה'" תשפ"א לפ"ק

המצפה לישועת ה' וישועת עמו ישראל ברחמים

יצחק מרדכי אברהם פריעדמאן

פה ברוקלין יצ"ו

